

Irina Popadeykina

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Powieści Dmitrija Lipskierowa w kontekście realizmu magicznego: metamorfoza jako sposób interpretacji świata

Podjęta w pracy problematyka wymaga prowadzenia badań w dwóch kierunkach. Po pierwsze, zauważalna jest konieczność analizy fenomenu realizmu magicznego z różnych pozycji interpretacyjnych. Niniejsza praca nie stawia sobie za cel kompleksowego i jednoznacznego rozwiązania tego problemu, bowiem na obecnym etapie badania tego tak skomplikowanego i sprzecznego wewnątrznie zjawiska jest to niemożliwe. Rozprawa ma jednak na celu wniknięcie w jego istotę, określenie specyfiki, opracowanie metody badania utworów literackich zaliczanych do realizmu magicznego. Po drugie, praca zawiera analizę prozy mało znanego współczesnego rosyjskiego pisarza Dmitrija Lipskierowa, który przez literaturoznawców i krytyków nazywany jest „magicznym realistą”.

Materiałem badawczym były utwory powszechnie zaliczane do gatunku magicznego realizmu, w tym *Królestwo z tego świata* Alejo Carpentiera, *Aksolotl* Julio Cortazara, *Sklepy cynamonowe* Bruno Schulza, *Przemiana* Franza Kafki oraz utwory prozatorskie D. Lipskierowa napisane w okresie 1989-2013. Za podstawę i punkt wyjścia do badań obrano utwory *Ostatni sen rozumu*, *Jesieni nigdy nie będzie*. Wybór tych utworów znajduje uzasadnienie w następujących faktach: po pierwsze, znani badacze i krytycy literaccy (N. Nagornaja, D. Dawydow, D. Paszkin, I. Skoropanowa i inni) twierdzą, że są to utwory o wysokiej wartości estetycznej, po drugie, są one najbardziej reprezentatywne – u ich podstaw leżą motywy metamorfoz, które pełnią istotną rolę w konstruowaniu fabuły.

W świetle powyższego celem niniejszej rozprawy jest określenie roli tradycji realizmu magicznego w powieściach D. Lipskierowa. Hipoteza pracy bazuje na założeniu, że w powieściach rosyjskiego pisarza, który w ramach jednego utworu operuje różnymi stylami i technikami, istnieje swoisty „magiczno-realistyczny” *modus narracyjny*.

Cel dysertacji wymagał odwołania się do różnych metod i podejść badawczych, co oznacza, że dla niniejszej pracy właściwy jest metodologiczny synkretyzm. Nie ograniczono się do metod stosowanych wyłącznie w literaturoznawstwie, używając także metod z zakresu psychoanalizy, kulturologii i etnografii. Wykorzystano głównie metodę mitopoetycką, psychoanalityczną, hermeneutyczną, porównawczo-konfrontacyjną, porównawczo-historyczną, strukturalno-semiotyczną, analizę motywu.

Rozprawa składa się z wprowadzenia, trzech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i streszczeń w języku polskim i angielskim.

Wprowadzenie zawiera ogólną charakterystykę twórczości D. Lipskierowa, omawia znaczenie i aktualność podjętego tematu, stan badań i stopień jego opracowania w literaturze przedmiotu oraz określa cele, metodologię i strukturę rozprawy.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Fenomen realizmu magicznego w literaturze: geneza i etapy rozwoju* przedstawiono historię pojawienia się pojęcia „realizm magiczny” i zakres jego wykorzystania w literaturoznawstwie. Przeanalizowano także problem wpływu literatury latynoamerykańskiej na kształt wyobrażeń o realizmie magicznym w Rosji oraz literacki dialog współczesnego rosyjskiego pisarza D. Lipskierowa ze znanym pisarzem z Ameryki Łacińskiej Gabrielem G. Marquezem.

Rozdział drugi zatytułowano *Specyfika realizmu magicznego: mitologiczna otoczka metamorfoz*. W rozdziale tym usystematyzowano poglądy badaczy na temat osobliwości realizmu magicznego i określono jego fundamentalną cechę warunkującą specyfikę świata przedstawionego, czyli mitologizm interpretowany jako określony światopogląd. Za punkt wyjścia posłużyła idea metamorfozy, będąca „logiczną metodą” właściwą myśleniu mitologicznemu. W rozdziale tym dużo uwagi poświęcono kwestii badania motywu metamorfozy w literaturze realizmu magicznego. Ponadto przeanalizowano utwory zaliczane do tego gatunku, w których motyw metamorfoz odgrywa ważną rolę oraz określono sposoby ich realizacji. Ta część pracy poświęcona jest także wypracowaniu metodyki analizy tekstów literackich. Przedstawiono również tezę o konieczności wyodrębnienia dwóch typów realizmu magicznego.

Trzeci rozdział rozprawy *Próba analizy powieści D. Lipskierowa w kontekście realizmu magicznego* składa się z dwóch paragrafów. Pierwszy z nich ma charakter wprowadzający i ma na celu określenie głównych cech realizmu magicznego w twórczości prozatorskiej rosyjskiego pisarza. W drugim paragrafie zawarto szczegółową analizę motywu metamorfoz jako narzędzia strukturotwórczego i nadającego sens utworom: *Ostatni sen rozumu*, *Jesieni nigdy nie będzie*. Określono także ich związek z tradycją realizmu magicznego. Uwagę zwrócono zwłaszcza na następujące aspekty metamorfozy: przestrzeń i czas jej zachodzenia, stan świadomości bohatera i jego reakcje na przemijanie, uzasadnienie przyczyny i celu metamorfozy.

Zakończenie rozprawy zawiera podsumowanie i jej wyniki w odniesieniu do przyjętej hipotezy badawczej. Przedstawiono również dalsze postulaty badawcze, co wynika z faktu, iż podjęta problematyka otwiera szereg nowych ścieżek interpretacyjnych.

Wrocław, 11.06.2017

Irina Popadeykina